

СТАНОВИЩЕ

От доцент Костадин Бонев Костадинов, Преподавател по Филмова и телевизионна режисура в Югозападен университет „Неофит Рилски“ Благоевград, за дисертацията на тема „Игралните филми на Рангел Вълчанов: трансформации на автентичността“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ на Антония Милчева по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство и научна специалност Кинознание, Киноизкуство и Телевизия

Рецензент: доц. Костадин Бонев

Кандидат: Антония Милчева

Научен ръководител: проф. Георги Дюлгерев

I. Цел на изследването

Цел на представената дисертация е да анализира художествения метод на режисьора Рангел Вълчанов в кинорежисурата. Да проследи неговите трансформации във времето, отчитайки динамиката на общественото развитие в България в периода от края на 50 – те години на миналия век, до промените, настъпили в страната ни през 1989 година. За целта докторантът акцентира на една основна естетическа категория – автентичността на конкретните художествени произведения на Рангел Вълчанов, създадени през споменатия период.

Докторантът анализира понятието „автентичност“ в неговите естетически параметри – далеч по – всеобхватни от разбирането за правдоподобие на филмовото изображение и връзката му с представата ни за заобикалящия ни свят.

В изследването си Антония Милчева изтъква като основополагащ елемент на понятието „автентичност“ разполагането на отделните филмови елементи, изграждащи екранната

среда в порядък, в който авторът създава един нов свят – различен от света, който ни заобикаля. Но убедителен, въздействащ, каращ зрителя, намиращ се в тъмната зала да се довери на създателя на този свят и да приеме правилата на играта, които той му налага.

Твърдението на автора на дисертационния труд е, че така изграденият от въображението и таланта на режисьора нов свят, който ние обикновено наричаме „екранна действителност“, се отнася към истината така, както това може да бъде постигнато в едно документално изследване.

II. Предмет и обект на изследването

Както вече споменах, обект на изследването в дисертационния труд на докторанта са филмите на Рангел Вълчанов от неговия дебют „На малкия остров“ през 1958 –ма година до „А сега накъде“ – последния филм, който Рангел Вълчанов снима в условията на господстващата комунистическа идеология. Това е един 30 – годишен период, затворен между Априлския пленум от 1956-та, до свалянето на Тодор Живков през 1989 г., в който обществените трансформации са отчетливи и влиянието им върху българското изкуство предопределя неговия облик до степен, в която автентичността на конкретно художествено явление да бъде удавена в идеологически клишета и предписания.

Антония Милчева отчита, че да дебютираш в подобна среда е трудно, ако не притежаваш съпротивителни сили, които да ти позволят да отвоюваш територия, на която да разположиш своя естетически модел. Понякога това е ставало конспиративно, с надхитряване, с мимикрия, която да убеди хората, от които зависи бъдещето на твоя филм, че заложените в партийните документи правила са спазени. В името на съхраняването на модела, който отговаря най – пълно на разбирането на автора за автентичност.

III. Методология на изследването

Самото групиране на филмите на Рангел Вълчанов: от периода на т. нар. „социалистически реализъм“ /1958 – 1962/, през периода на търсене на същинския модел /1953 – 1970/, до напълно изградени модел на автентичност, подчинена на авторовата фантазия и неговата представа за света, който ни заобикаля /“Лачените

обувки на незнайния воин“ 1979 г./ и опитът намереният модел да бъде пренесен в съвременността /“Последни желания“, „За къде пътувате“, „А сега накъде“ 80-те години/ подсказва, че изследването ще се съобрази с индивидуалния подход на автора във всеки един от изброените филми. Каквито и теоретични принципи и закономерности за естетическата природа на понятието „автентичност“ да формулираме, Рангел Вълчанов във всяко произведение изгражда филмовата автентичност от елементите, които драматургията му предоставя. Те са едни в „Лачените обувки“ и съвършено други в „Инспекторът и нощта“, да речем. Но има нещо, което е валидно за всеки филм на Рангел Вълчанов – във всеки негов филм прозира неговия нравствен модел, представата му за добро и зло, за високо и ниско. И това е хоросанът, който споява филмовата конструкция на всеки един негов филм. Този негов модел е основният елемент на Рангеловата филмова автентичност.

Изследването е методично, задълбочено и проследявайки хронологически основния творчески период на Рангел Вълчанов, го поставя в контекста на българското кино от този период, както и го съпоставя с основни тенденции в развитието на европейското кино по това време.

Признавам си, че аз за пръв път, четейки дисертацията, погледнах на ранните филми на Рангел Вълчанов през призмата на италианския неореализъм. В годините на доктринерски правила и условности, да разместиш утвърдения модел, подобно на кубчето на Рубик, да промениш акцентите и максимално да ги приближиш към собствената си представа за художествена правда – именно това е направил Рангел Вълчанов в първите си три филма, черпейки енергия от италианското кино на истината. В дисертацията е цитиран Роберто Роселини – в новото кино авторите говорят за света, който ги заобикаля „по един безпощадно конкретен начин“. Така се появяват актьорските открития на Рангел Вълчанов – Георги Наумов и Корнелия Божанова. Така се появява и светът на Рангел Вълчанов, който ние познаваме от неговите филми.

Във филмите от 60-те години „Инспекторът и нощта“ и „Вълчицата“ Рангел Вълчанов разширява територията на своите търсения. Автентичността в тези два филма той търси в уплътняването на психологическата дълбочина на образите. Към ентузиазма и

младежката дързост на първите му филми, във филмите от 60-те години се добавя скепсис. Ирония, стигаща до присмехулност. Защото както правилно долавя Антония Милчева, да се занимаваш с истината е самотно занимание. В тези два филма е отчетлив още един от елементите, които изграждат автентичността на модела на Рангел Вълчанов – безпогрешният избор на актьори. Георги Калоянчев и Невена Коканова в „Инспекторът и нощта“, Илка Зафирова във „Вълчицата“.

Докторантът уверено проследява етапите от художественото развитие на Рангел Вълчанов, за да стигне до филма, бележещ изграждането на един естетически модел, в който режисьорът изгражда паралелна действителност, която е само негова – „Лачените обувки на незнайния воин“. Светът, който Рангел Вълчанов ни показва в този филм, е причудлив, странен, плашещ – но реален, така, както само един сън може да бъде реален.

Антония Милчева проследява мъчителна битка на автора да реализира най – мечтания си филм – перипетиите в България, перипетиите в Чехословакия, отново в България.

В този най – личен, но и най – универсален филм на Рангел Вълчанов особено място заема задкадровия глас на протагониста – разказвач. Той споява детския спомен със съвременното авторово послание, създавайки епос, подобно на песен от селска песнопойка за времена и случки, които са били и никога повече няма да бъдат.

Както заключава докторанта „Това прави „Лачените обувки“ една от най – автентичните авторски вселени в българското кино“.

IV. Приноси

Считам, че настоящата дисертация е постигнала целите си, заявени в началото. Проследяването филмите на Рангел Вълчанов в един период от 30 години, белязан с идеологически и творчески ограничения, дава доказателствен материал, от който да се формулира моделът на специфичната автентичност, белязала филмите на Рангел Вълчанов в този период.

Самото понятие „автентичност“ е изследвано и формулирано в контекста на творчеството на Рангел Вълчанов.

Докторантът извежда тезата, че основният елемент, който може да накара публиката в залата да повярва във филмовата действителност, изграждаща се в движение пред очите ѝ, е авторската концепция за света, неговото разбиране за истина и правдивост. Определен принос представлява и факта, че творчеството на един от най – ярките български кинематографисти е направено от гледна точка на днешния ден.

V. Критични бележки и препоръки

Предложената дисертация доказва възможностите на докторанта да мисли аналитично и да извежда теза, която до този момент не е била обект на подобно изследване. Считам, че изследването на художествения метод на автор от ранга на Рангел Вълчанов, извън изследователската значимост, ще представлява интерес както за студенти, изучаващи кино, така и за хора, изкушени от любовта към това изкуство.

Докторската дисертация **„Игралните филми на Рангел Вълчанов: трансформации на автентичността“** е достатъчна гаранция за бъдещото развитие на докторанта **Антония Милчева**.

Нямам критически бележки и препоръки.

V. Заключение

Давам еднозначно положителна оценка на кандидатурата на докторанта **Антония Милчева** за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство и научна специалност Кинознание, Киноизкуство и Телевизия.

Дата:

Рецензент:

Доц. Костадин Бонев – български кинорежисьор, преподавател по филмова режисура в ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград и по драматургия за документално кино в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ София, носител на национални и международни награди.